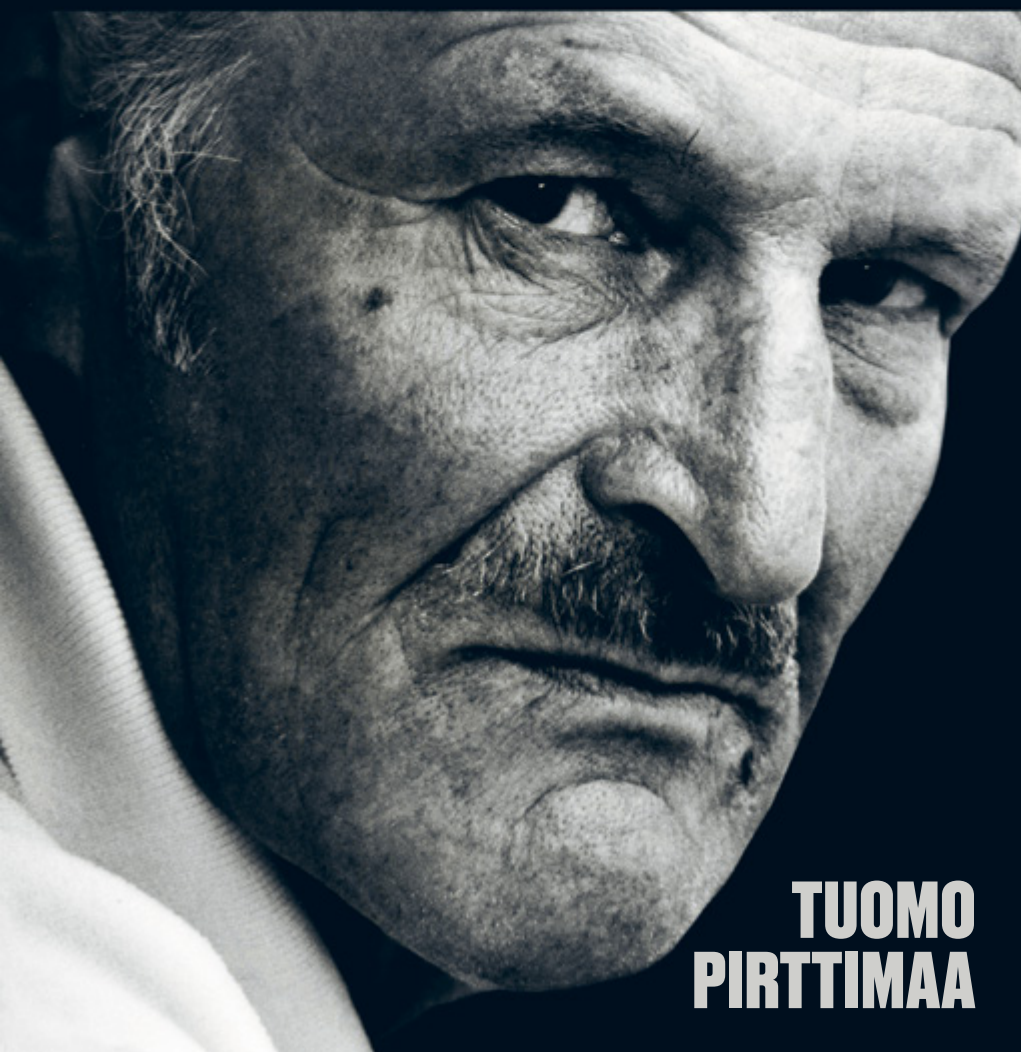

LYIVY KAUSI

JOHNNY
Kniga

SALAMETSÄSTÄJÄN ELÄMÄ

**TUOMO
PIRTTIMAA**

TUOMO PIRTTIMAA

LYIJYKAUSI

SALAMETSÄSTÄJÄN ELÄMÄ

Romaani

JOHNNY
Kniga
HELSINKI

Kiitos
Riina Puurunen ja Ari Elo.
Päivi Ek,
Esa ja Annakaisa Ek, Ellen Ek
sekä monet muut kirjan teossa auttaneet.

Kiitos taloudellisesta tuesta SKR Pohjois-Pohjanmaa,
Taiteen edistämiskeskus, WSOY:n kirjallisuussäätiö ja
Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö.

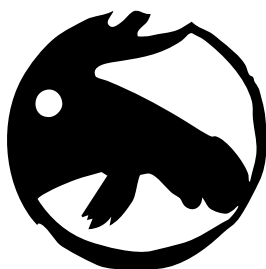
© Tuomo Pirttimaa ja Johnny Kniga 2026

Johnny Kniga
An imprint of Werner Söderström Ltd
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
ISBN: 978-952-362-303-3
Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@kniga.fi

Unto Ek eli 1934–2019. Tämä kirja pohjautuu hänen elämäänsä mutta on sepitettä. Osa tapahtumista on tapahtunut, osalla ei ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa. Erityisesti sivuhenkilöiden osalta ei ole syytä vetää yhtäläisyysmerkkejä olemassa oleviin tai olleisiin ihmisiin.

Ek huomautti edellä olevan johdosta, että hän oli ollut Tenniöllä ollessaan niin kännissä, että hän ei osaa sanoa mitä olisi lihoista Törmäsen kanssa mahdollisesti sovittu.

Kemijärven käräjäkunta, 29. lokakuuta 1980, R 80/168

TULI YÖ MUTTA UNI EI. Hän makoili kyljellään käsi tyynynä ja näki eteenpäin ja taakse. Lopulta tiesi miten kaikki oli mennyt.

Oli ollut luomisen katve, alue ilman mitään. Vain harmaata ja värinää, se oli jäänyt sivuun ja unohtunut.

Paholainen näki että seutu oli sopivasti lähellä ja päätti ottaa ja tehdä sinne jotain.

Ei sitten ensimmäisenä päivänä tehnytkaan vaan ryyp-päsi.

Toisena kauhoi kouriinsa harmautta ja puristeli siitä kiviä. Heitteli ne astimiksi tyhjyyteen ja lähti kävelemään. Kivet porahtivat Saatanan jalan alla maan sulaan sisukseen.

Astui kuusi askelta ja horjahti kerran.

Katsoi taakseen ja näki jokaisen askeleen kohdalle purskahtaneen tunturin. Askelkivet räjähtäneinä miljooniksi murikoiksi rinteille.

Sorkat savusivat ja krapula painoi.

Saataka huokaisi ja keksi nimet.

Yhdessä näitä lakia kutsutaan Värriötuntureiksi, Hän päätti. Erikseen lueteltuna ne ovat pohjoisesta etelään Ykkönen, Kakkonen, Kolmonen, Nelonen, Viitonen, sitten yllättäen Värriötunturin Välilaki, horjahdus, ja lopulta Kuutonen.

Siinä oli seitsemän. Vittuako niille kummempia nimiä antamaan. Niinpä Paholainen lepäsi yhden tuhannen vuotta kun laiskotti.

Sitten jatkoi. Keksi päissään hyttyset ja mateen. Paaran suunnitteluun käytti viikon ja loi tuntuereiden juurelle paljon märkää jankää niitä sikiämään.

Yhden tunturin laelle Hän teki kirkkonsa. Kaikille rin-teille pellot kasvamaan olematonta jäkälää kivien kyljissä. Löi kämmensyrjällä valtakuntien linjat ihmisten siirreltäviksi ja suunnitteli itärajan taakse suuren tuntemattoman. Sieltä kuului ikuinen tasainen porske, siellä pestiin nokisia, verisiä vaatteita kolmessa vuorossa.

Kuutosen laella istuessaan Paholainen katseli etelään ja loi laakson, vetisen ja pahan kulkea. Piirsi sormellaan koukkuisen Värriöjoen, laittoi vähän veden virtaamaan ja peitti joen pohjan hedelmättömillä kasveilla. Ne liehuvat kymmenentuhatta vuotta kuin kuolleen hiukset ja katoavat sitten kun kaikki loppuu. Ei yhtään ennen.

Jokeen teki pari syvempää poteroa ja niihin muutaman kääpiöityneen taimenen, laittoi ne vielä pienenemään vuosi vuodelta. Kun muisti ihmiset, uursi Värriölle olkajoen ja lupasi sille nimen Murhahaara.

Suunnitteli jokaisen kuoleman näillä selkosilla. Eksymiset talvella, sortumiset pakkaseen ja nälkään, laukaukset vahingossa ja tarkoituksella. Iskut kirveellä. Puukolla.

Keksi omasta päästään talvet kun jokivarren aavalla pakkanen laskee viiteenkymmeneen eikä hellitä. Loi korpin ja antoi sille tarpeeksi älyä tulla niissä pakkasissa hulluksi, ampaista kuusen suojasta kohti taivaan lakea ja jäädyttää

silmät päähänsä. Olla jo kuollut kun solahtaa pehmeään lumeen.

Tyhmemmät kärvistelevät, ihmiset.

Paholainen tiesi sen, loi jänkälle ja sen reunoille kulkemaan jumalattoman suuria hirviä jotka eivät olleet hirviä ollenkaan vaan kuolemattomia. Karhuja jotka kuolivat heti kun ampui tai eivät koskaan.

Suunnitteli viimeistä naulaa ja ruttuista aaltopeltiä myöten jokaisen pimeän kämpän ja parakin pystytettäväksi tähän maisemaan.

Loi Tuntsan ja Naruskan. Muisti suunnitella Tuntsan palon ja sitä seuraavan nokisavotan, väenvaelluksen kymmeneksi vuodeksi kun erämaa täyttyy parakkikylistä ja tuhansista miehistä kaatamassa, ajamassa ja kuorimassa hiiltyneitä puita pöllinparkkuukoneella helvetin seitsemännessä piirissä. Keksi kaksitoista kiloa painavat moottorisahat tärisemään käyttäjänsä sairaaksi tai räjähtämään niin ettei jää kuin rivat käsiin.

Ja hirveimpänä kaikista luomuksistaan teki toivon paremmasta ihmispolojen rintaan. Laittoi sen elämään läski-laatikon päältä pidetyssä puheessa ja supatuksessa korvaan kahden kesken. Kun ne supatukset sikisivät lapsiksi, pisti ihmiset uskomaan että kaikki menee hyvin. Että tulee parempi aika.

Heti kun nokiset puut oli viety Saatana tyhjensi erämaan ihmisistä yhtä kätevästi kuin oli sen täyttänyt. Jätti raiskioiden päälle kapustarinnan vihellyksen ja oman henkensä kulkemaan.

Alkoi olla valmista. Kuutosen laelta Paholainen katseli maisemaansa ja näki ettei näin ollut hyvä. Se miellytti häntä.

Niinpä Piru kutsui Metsänmakurin.

Yhtenä kirkkaana päivänä he katselivat Härkätunturin päältä Värriönlatva-aavalle.

Tämän kaiken minä sinulle annan, Paholainen sanoi Metsänmakurille.

Noin vain?

Paholaista nauratti.

Unohda Inari. Unohda nainen joka sinulla siellä on. Saat tämän omaksi.

Metsänmakuri katseli kaukana alapuolella leviävää he-
delmätöntä jänkää. Syksyn rahkasammal oli kellastunut ja
suoheinä aaltoili kuin puitavaksi valmis vilja. Hirvi kulki
Värriönlatvakuusikon laitaa kiireettä.

Tulee tänne muitakin.

Niille sinulla on valta tehdä mitä hoksit, Piru lupasi.

Maisema alkoi houkutella Metsänmakuria.

Sinä olet puutarhuri, Piru sanoi.

Minä?

Viljelet ja varjelet kaikkea pahaa mikä tästä maisemasta
sikiää.

Saatana lupasi olla aina hänen rinnallaan.

Koska sinä uskot minuun.

Uskon kai kun näen, Metsänmakuri sanoi.

Entäs siihen toiseen, Paholainen kysyi ovelana.

Mihin, hän sanoi välinpitämättömästi ja katseli alas
maisemaan. Sinä olet sentään luonut tämän.

Saatana näytti tyytyväiseltä. Minä annan sinulle toi-
von, Piru sanoi ohimennen eikä Metsänmakuri osannut
epäillä, oli vielä nuori ja hullu.

Niin he vahvistivat liittonsa kirkkaana syksyn päivänä
Härkätunturin laella, Sallassa.

I OSA

KESÄ 1982

1

Pyöreäkulmainen linja-auto lähti hidastamaan valtatiellä kauan ennen risteystä.

Marraslahti, kuljettaja huusi taakseen. Tunsi jänteiden rutinan ja nivelten napseen ja itsensä vanhaksi. Kuljettajalla oli pitkänmallinen pää ja vedellä taakse kammattut hiukset.

Perä volisi, ilmajarrut sihahtelivat ja auto rullasi pysäkillle. Kajaaniin oli vielä matkaa.

Kesän ensimmäinen hellepäivä. Linja-autossa oli kuuma. Katon ikkunat oli nostettu auki ja kun ajoviima loppui, ilma jäi seisomaan. Auton sisäpeili näytti kuljettajalle käytävän takapenkkeihin saakka. Siellä makasi kaksi mustavalkoista koiraa, pannoista roikkui paalinaru istuimen jalkaan.

Toiseksi viimeisellä penkkirivillä näkyi kalju päälaki. Se ei liikahtanut, ei merkkiäkään että matkustaja olisi nousemassa ja ryhtymässä keräämään tavaroitaan. Koiriaan. Näitä mustavalkoisia sanottiin vihaisiksi.

Koirat makasivat kovien poikien paikalla. Sorateiden mutkaisissa ja mäkisissä kyydeissä takapenkin ammattikoululaiset istuivat haarat levällään ja olivat röyhkeitä. Tytötkin. Ennen nuoret olivat asiallisia mutta nämä olivat alkaneet puhutella kuljettajaa Hevosnaamana. Hän katui

että oli kertonut sen kerran aamiaispöydässä vaimolleen, tämä oli purskahtanut nauruun. Kuljettaja ajoi mieluiten pitkää linjaa.

Koirien omistaja nukkui pää ikkunaa vasten. Kuljettaja katseli miestä. Hiuksia kasvoi enää ohimoilla, nenä oli kyömy. Armeijan vanhat maastohousut ja auringon polttama anorakki, se oli ollut joskus sininen. Väri näkyi enää hupun alta.

Matkustaja oli häntä nuorempi. Viisissäkymmenissä mutta kuluneen näköinen. Samalla tavalla kuin kuljettajan isä oli ollut.

Koirat seurasivat kuljettajan jokaista liikettä. Kuski mitaili katseella paalinarun pituutta.

Matkustajan reppu oli penkillä. Repussa ei näyttänyt olevan mitään painavaa. Sen olisi pitänyt olla raskaampi, mies tuntui olevan pitkällä matkalla.

Kun kuljettaja nosti kätensä työkatäkkeen matkustajaa olkapäähän, isompi koirista liikautti terävästi päätä ja kuski veti käden takaisin. Koira oli järeä ja itsevarman näköinen. Toinen oli sirompi. Vanha koira ja nuori koira. Uros ja narttu. Kuumuudessa koirien haju oksetti.

Marraslahti, kuljettaja sanoi uudelleen, kovemmin. Nyt mies hätkähti. Avasi silmät ja katseli vähän aikaa ymmärtämättä. Kuljettaja näki että matkustaja oli vielä siellä mistä oli tulossa, sitten aika ja paikka asettuivat kohdalleen.

Mies hieroi kämmenellä kasvojaan.

Oli puhe että koirat ei nouse penkille, kuljettaja sanoi.

Nousi kun nukuin.

Olisit sitonut lyhyeen naruun.

Mies laski kädet reisille eikä näyttänyt että olisi lähdössä. Hän katsoi pistävästi kuljettajaa.

Sinä olet linja-autokuski.

Niin olen.

Ajat yhtiön autoa.

Niin ajan.

Kuski katsoi ikkunasta valtatielle ja koetti näyttää kylästyneeltä vaikka oli koko ajan enemmän varuillaan.

Eli isäntä on sinullaki. Miten lyhyellä narulla se sinut sitoo?

Marraslahti. Pyysit herättämään.

Tosi homma.

Mieheen tuli liikettä. Kuljettaja palasi ratin taakse. Auto kävi kurnuttamalla tyhjäkäyntiä. Kierroslukumittari humpasi ja liukkaalla keinonahalla verhoiltu moottorikoppa säteili kuumuutta. Kuljettajaa ärsytti, hänelle annettiin pitkälle linjalle kuusikymmenluvun alun auto vaikka tallissa oli uusia. Viisitoista vuotta uudempia. Tässä öljynpaine oli olematon ja tehot miljoonan kilometrin varrella.

Kyytiläinen tuli käytävää sivuttain reppu edellä. Repun päälle oli nauhoista sidottu vanhat urheilukengät, ruskeaa nahkaa ja raitoja. Koirat seurasivat perässä. Auton paljeovet räjähtivät sivuille, kulkija laskeutui öljysoralle. Anorakin hupussa heilahti jotain painavaa kun mies kääntyi ja katsoi kuskia silmiin. Nyt kuski oli ylempänä ja pystyi vastaamaan katseeseen.

Pienempi koirista ei laskeutunut autosta vaan jäi seisomaan etujalat alimmalla portaalla.

Kuljettaja odotti sormi oven sulkunapilla.

Auto kurnutti, mies katsoi kuljettajaa silmiin eikä yrittänyt vetää koiraa ulos.

Se otti hitaan askeleen ja toisen ja laskeutui varovasti ulos. Kuski painoi nappia heti kun häntä oli auton ulkopuolella. Oven kumipalkeet läsähtivät vastakkain, kuski laittoi jarrun ja kytkimen sihahtelemaan, pitkä vaihdekeppi välitti monen lonksuvan nivelen ja vivun kautta vaihteen päälle, kurnutus nousi jylinäksi ja auto vyöryi valtatielle. Hiljalleen se keräsi vauhtia, on kohta linjan päässä, särkyy sinne eikä sillä ajeta enää koskaan.

Pientareella mies antoi nuoremman koiran totutella hetken. Se oli säikähtänyt auton lähtöä. Mies haki katseella vettä ojan pohjalta mutta se oli kuiva.

Auto humautti ohi.

Nartun häntä nousi kippuralle ja he lähtivät kohti kylätien alussa olevaa kauppaa. Koirat kulkivat miehen sivulla kuin ne olisi koulutettu juuri siihen. Tien pientareella voikukat kukkivat täysinä. Vielä ei näkynyt ensimmäistäkään hahtuvapalloa mutta niiden aika tulee pian.

Unto oli saapunut Marraslahdelle.

2

Veli oli laittanut prässihousut ja lyhythihaisen kauluspaidan kuin olisi lähdössä juhliin. Oli tavallinen lauantai ja hän olisi voinut mennä konevajaan hitsaamaan ojajyrsintä. Se piti vielä vahvistaa ennen kuin työt alkavat. Hänen veljensä oli sitä mieltä ja sitten tehtiin niin.

Vanhan puolen pihalla käynnistyi auto. Veli kuuli oman talonsa portaille kun auto kävi tyhjäkäyntiä. Hän arvasi ettei lähtijä ollut hänen veljensä vaan tämän vaimo. Veli tiesi miten Tuula tarttui taustapeiliin, pyöräytti punattuja huulia vastakkain tai korjasi hiuskiehkuraa. Auto liikkui rituaalin jälkeen. Kymmenen sekunnin päästä uusi punainen Volvo kääntyi postilaatikoilta Velin pihaan.

Tuula veivasi ikkunan auki ja siristeli vastavaloa. Velistä lankesi varjo oveen ja hän asettui niin että varjon pää osui Tuulan pään kohdalle. Auto kävi, pakokaasu haisi hellepäivänä terävälle.

Tarviiko kaupungista tuoda mitään?

Eipä tänne, Veli vastasi. Lyhytsanaisuus kuulosti siltä jota hän odotti tulevaksi. Hän muutti jo tapaansa puhua.

Käyn kampaamossa ja kaupassa, Tuula sanoi. Hänen tavassaan oli jotain liian huoletonta. Veli katseli permanenttia

mitään sanomatta. Tuula tuijotti keskittyneenä ratin keskiötä, käänsi sitten katseen Veliin.

Tänäänkö se tulee?

Iltapäivällä.

Suoraan sieltä?

Ei. Vapautui eilen. Joku homma ennen tuloa.

Käy tietenkin naisissa ja ryyppää.

Veli liikahdi kuin vaatteet olisivat muuttuneet epämukaviksi.

En minä usko. Se lupasi olla juomatta tämän kesän.

Tuula katseli taas rattia, siinä oli auton nimi ja uroksen merkki.

Saahan sitä luvata.

Sanoiko Alpo joko tänään aloitetaan, Veli kysyi.

Huomenna. Iltapäivällä käy sadekuuro, yöllä poutaantuu.

Veli katsoi siniselle taivaalle, ei näkynyt pilven pilveä.

Alpo ei ole varma onko se hyvä juttu, Tuula sanoi.

Aloittaminen?

Ei kun se mies.

Veli katseli taivaanrantaan ja mietti saderintamaa.

Minä olen mennyt siitä Alpolle takuuseen.

Tuula hymähti.

Mitä sinun takuulla on väliä.

Veli tunnisti vanhemman veljensä sanat. Tuula laittoi vaihteen päälle ja kaasutti, takapyörät kuopaisivat soraa. Auto kiersi konevajan ja kääntyi sen takana kylätielle, odotti risteyksessä ja liittyi valtatie autovirtaan.

Veli katseli kuopaisua sorassa. Kääntyi ja käveli talon nurkan ohi polulle, lankkusillan kautta vanhalle puolelle ja astui leveästä ovesta.

"SATA VUOTTA SITTEN OLISIN OLLUT TARPEELLINEN."

**Elämäkerrallinen romaani rajaseudun miehestä,
joka aikakausien murroskohdassa ottaa
oikeuden omiin käsiinsä.**

Vankilasta vapautunut salametsästäjä Unto Ek palaa pohjoiseen. Hankalasta maineestaan huolimatta hän on saanut töitä kesäksi. Hiljaisella miehellä on kuitenkin mielessään muuta. Hän haluaa kirjoittaa – ja kosta.

Kesän lopulla kutsuvat hillasuot, sen jälkeen viinapiru. Unto ajautuu vanhoille urilleen mutta jatkaa kirjoittamista. Hän kertoo, miten kaatoi hirven aina kun syödäkseen ja juodakseen tarvitsi. Miten kylmien tilojen raivaajat petettiin ja miten yhteiskunta ei nähnyt heidän hätäänsä.

**"KOVA JA SYVÄ ROMAANI MIEHESTÄ JA MIEHEN TAHDESTA.
RAKASTIN JOKA SANAA JA HETKEÄ."**

Sirpa Kähkönen

JOHNNY
Kniga

www.johnnykniga.fi

84.2

978-952-362-303-3